

Murmanskin alueen kehitys kolmen skenaarion valossa

Murmanskin alueesta on muodostumassa todennäköisesti etenkin Pohjoisen Venäjän alueita ja Koillisväylää palveleva logistiikan ja energiateollisuuden keskus. Kehityksen vauhti riippuu ennen muuta maailmantalouden kasvusta ja Venäjän valtion päätöksistä. Seuraavassa esitelen lyhyesti kolme skenaariota, jotka olen muodostanut perusteellisen Murmanskin alueeseen kohdistuneen tutkimukseni pohjalta.

Delfoi-menetelmällä tuotettujen skenaarioiden lähtökohdista ja sisällöstä on laajemmin esimerkiksi artikkelissani *The Development of Murmansk Region in the light of three scenarios*. Artikkelini ilmestynyt Kymen ammattikorkeakoulun vuonna 2010 ilmestyneessä julkaisussa *Russia and Europe: from mental images to business practices*, jonka ovat toimittaneet Soili Nysten-Haaralan ja Katri Pynnöniemi. Skenaarioiden käytännön vaikutuksia on arvioitu myös eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Venäjä-skenaarioprojektin julkaisussa *Sopimusten Venäjä 2030* (toimittaneet Osmo Kuusi ym. 2010).

Skenaario 1

Markkinavoimat ja demokratia vahvistuvat sekä arvot kehittyvät.

Päätöksenteko on markkinavoimilla, demokraattisilla voimilla ja kansalaisyhteiskunnalla. Venäjä on Maailman kauppajärjestön (WTO:n) jäsen. Arvopohjaisten trendien vaikutus on keskeinen, ympäristöarvojen merkitys kasvaa ja arvot otetaan kasvavassa määrin huomioon suunnittelussa ja klustereiden kehityksessä.

Skenaariota kuvaa kansainvälisen panelistin kommentti: ”Päävisio ja keskeiset toimet ovat seuraavat: Barentsin alue on yhtä aktiivinen alue kuin Persianlahti, josta viedään öljyä ja kaasua ulkopuolelle – Alue on offshore-tukikohta, joka seuraavat 200 vuotta on maailmalle tärkeä. Spin-offina syntyy muita toimintoja. Edellytyksenä on, että Venäjän lainsäädäntöä muutetaan. Suurin este on, että ulkomainen toimija ei voi investoida – on vaikutettava lainsäädäntöön, jotta pääomien liikkeet voidaan vapauttaa.”

Skenaario 2

Autoritaarisuus lisääntyy ja sääteletalous on vallalla.

Skenaariossa päätöksenteko on keskittynyt Kremlille, kansainväliset yritykset ovat teknologian toimittajan roolissa venäläisille yrityksille, demokraattiset voimat ja kansalaisyhteiskunta ovat heikot, Venäjä ei ole Maailman kauppajärjestön (WTO:n) jäsen ja ympäristöarvoista välitetään vain vähän.

Tässä skenaariorissa kehitys on hitaampaa kuin edellisessä skenaariorissa. Maailmantalouden suotuisan kehityksen

turvin Venäjä yrittää saada itse Stokmanin ja muut suuret energiahankkeet liikkeelle. Hankkeet saadaan hitaasti käyntiin ja niiden vaikutukset alueen taloudelliseen kehitykseen ovat pienemmät kuin skenaariorissa 1.

Skenaario 3

Ongelmat kasaantuvat – öljyn hinta romahtaa.

Tässä skenaariorissa panelistien mahdollisena, mutta epätodennäköisenä pitämät villit kortit tai osa niistä, toteutuvat ja ongelmat kasaantuvat. Skenaario on rakennettu ennen muuta öljyn hinnan alentumiselle selvästi alle 18,5 USD:n barretilta (Pynnöniemi 2006: Venäjän vuonna 2005 hyväksytyt liikennestrategian lähtökohdat oletus on, että öljyn hinta on vähintään 18,5 USD – hintaa voidaan pitää alhaisena mm. inflaatio huomioiden) ja sitä edeltävälle autoritaarisuuden voimistumiselle. Öljyn hinta voi romahtaa maailmantalouden kasvun hiipumisen, Lähi-idän kriisin tai Lähi-idän äkillisen rauhan tai pandemian vuoksi. Muita villejä kortteja, jotka tässä ilmaantuvat vain rajallisenä ovat ympäristökatastrofi ja nuorten poliittinen liikehdintä, mikä voi olla myös yksi ulospääsytie kriisistä.

Pohdintaa

Todennäköisin tulevaisuuskuva on skenaariorin 1 ja 2 välissä. Stokmanin toteutuminen voi muuttaa alenevaa väestön kehitystrendiä ainakin paikallisesti. Todennäköisessä skenaariorissa suuret vanhat kaivoskompleksit eivät pysty ylläpitämään nykyistä väestöpohjaa tuotannon arvon kasvusta huolimatta. Murmanskin alueen väestönkehitystä tuoreessa väitöskirjassaan tarkastellut Kari Synberg huomauttaa, että uudet avattavat kaivokset tarvitsevat myös uutta työvoimaa.

Murmanskin ja laajemmin pohjoisten alueiden kehitys edellyttää innovatiivisia kustannuksia säästäviä logistisia kokonaisratkaisuja, joilla luonnonvarat saadaan hyötykäyttöön. Pohjoisen investointien kasvu tarjoaa suomalaiselle teknologiaosaamiselle merkittävän ja riskittömimmän mahdollisuuden esimerkiksi suoriin Venäjä-sijoituksiin verrattuna esittämässäni skenaariorissa.

Pohjois-Suomessa kannattaa miettiä mikä rooli sillä on arktisen kuljetus-, energia- ja ympäristöteknologian tutkimuksessa ja kehittämisessä tulevaisuudessa. Pohdinnan tärkeyttä korostaa myös eduskunnan tulevaisuusvaliokunta hyväksymä kannanotto em. *Sopimusten Venäjä 2030* -julkaisun yhteydessä, jonka mukaan Suomeen tulee luoda arktisen kuljetus-, energia ja ympäristöteknologian tutkimus- ja kehittämisohjelma. Lapin alueelta löytyy palkittu kasvuyrityskin teemaan liittyen, mm. kaivosten kuljettimia valmistava Paakkola Conveyors.